

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 21 февруари 2024 г.

Постъпило е искане от министъра на вътрешните работи на основание чл. 125 вр. чл. 124, ал. 1, т. 1 от ЗСВ за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданската колегия във ВКС (ОСГК) поради съществуваща противоречива съдебна практика по прилагането на чл. 181, ал. 1 и чл. 142, ал. 1, т. 2 от Закона за Министерство на вътрешните работи (ЗМВР).

В предложението е поставен въпрос, обоснован с констатирани от министъра на вътрешните работи противоречия при разрешаването му от съдилищата, а именно:

„Държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от Закона за Министерството на вътрешните работи, чийто статут се урежда със Закона за държавния служител, имат ли право да им се осигурява храна или левовата ѝ равностойност съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи?“

Според част от съдебната практика по силата на закона – чл. 181, ал. 1 от ЗМВР – работодателят дължи левовата равностойност за полагаща се, но неосигурена храна, и на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР. Техният правен статут се урежда както от общия Закон за държавния служител (ЗДСл), така и от специалния ЗМВР. Приема се, че чл. 142, ал. 4 от ЗМВР следва да се тълкува във връзка с ал. 1, която разпоредба е обща, определя предметния обхват на закона, уреждащ принципите, функциите, дейностите, управлението, устройството на МВР и статута на служителите. Тази правна норма представлява общо положение, като разпоредбите на закона в отделните глави и раздели следва да се тълкуват с оглед и взаимовръзка с нея. Това разбиране обуславя заключението, че ЗДСл се прилага по отношение на служителите по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР само и единствено при липсата на изрично специално правило в ЗМВР, което би дерогирало общия закон. Изключването изцяло на статута на държавните служители от приложното поле на ЗМВР би противоречало на посочените в чл. 141 от ЗМВР общи принципи на управление на държавната служба. Приложимостта на чл. 181, ал. 1 от ЗМВР към служителите по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР произтича от обстоятелството, че текстът на нормата не разграничава категориите служители, които имат право да получават безплатна храна или левовата ѝ равностойност, от което следва, че всички служители на МВР, включително и държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР, имат такава привилегия. Допълнителен довод се извлича и от разпоредбата на чл. 181, ал. 5 от ЗМВР, която делегира на министъра на вътрешните работи с наредби да определя единствено условията и реда за предоставяне на сумите и доволствията по чл. 181, ал. 1 – 3 от ЗМВР, но не и да ограничава кръга от служителите на МВР, които да получават

безплатна храна или левовата ѝ равностойност. Наредба № 8121з-773/2015 г., както и ежегодно издаваните от министъра на вътрешните работи заповеди за определяне на размера на сумите за храна, независимо че имат за адресат единствено служителите по чл. 142, ал. 1, т. 1, т. 3 и ал. 2 от ЗМВР, са относими и приложими и спрямо държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР.

В този смисъл в искането са цитирани следните съдебни актове: решение № 562 от 05.02.2023 г. по в. гр. д. № 9658/2023 г. на СГС, възз. IV-Д състав; решение № 1519 от 21.06.2022 г. по в. гр. д. № 14332/2021 г. на СГС, възз. II-В състав; решение № 3861 от 13.07.2023 г. по в. гр. д. № 12113/2021 г. на СГС, възз. IV-Г състав; решение № 2750 от 30.05.2023 г. по в. гр. д. № 9912/2022 г. на СГС, възз. III-Б състав; решение № 3157 от 14.06.2023 г. по в. гр. д. № 4496/2022 г. на СГС, възз. III-В състав; решение № 3859 от 13.07.2023 г. по в. гр. д. № 3889/2022 г. на СГС, възз. IV-Г състав; решение № 8 от 06.01.2022 г. по в. гр. д. № 1444/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 1815 от 03.12.2021 г. по в. гр. д. № 1351/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 14 от 31.01.2022 г. по в. гр. д. № 402/2021 г. на Окръжен съд – Видин; решение № 72 от 05.11.2021 г. по в. гр. д. № 356/2021 г. на Окръжен съд – Видин; решение № 63 от 21.10.2021 г. по в. гр. д. № 353/2021 г. на Окръжен съд – Видин.

Някои съдебни състави, тълкувайки разпоредбата на § 69, ал. 6 от ПЗР на ЗИД ЗМВР (ДВ, бр. 81 от 2016 г., в сила от 01.02.2017 г.), приемат, че ЗМВР изрично постановява, че на служителите с преобразувани по силата на закона правоотношения се дължи допълнително и занапред заплащане на левовата равностойност на храна. Качеството на служител по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР е единствената предпоставка, за да се активира правото му да получи от работодателя си храна или левовата ѝ равностойност, предвидени в специалните разпоредби, уреждащи правния статус на лицата, работещи в системата на МВР. Тази теза се подкрепя и от последващото изменение на чл. 142, ал. 4 от ЗМВР (ДВ, бр. 85 от 2020 г.), което при уреждането на статута на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР изрично препраща към правото им по чл. 181, ал. 3 от ЗМВР да получат безплатна храна или левовата ѝ равностойност за упражняване на дейности, свързани със специфични условия на труд, както и към други изрично уредени в ЗМВР права и задължения на служителите на Министерството.

В този смисъл са следните съдебни актове: решение № 562 от 05.02.2023 г. по в. гр. д. № 9658/2023 г. на СГС, възз. IV-Д състав; решение № 1519 от 21.06.2020 г. по в. гр. д. № 14332/2021 г. на СГС, възз. II-В състав; решение № 261141 от 05.11.2023 г. по в. гр. д. № 11135/2019 г. на СГС, възз. III-Б състав; решение № 2500 от 16.01.2023 г. по в. гр. д. № 1323/2022 г. на СГС, възз. IV-Д състав; решение № 562 от 06.02.2023 г. по в. гр. д. № 9658/2021 г. на СГС, възз. IV-Д състав; решение № 3516 от 03.07.2023 г. по в. гр. д. № 2307/2022 г. на СГС, възз. II-Г състав; решение № 1036 от 09.06.2021 г. по в. гр. д. № 7/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 1530 от 15.10.2021 г. по в. гр. д. № 1419/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 907 от 19.05.2021 г. по в. гр. д. № 756/2021 г. на Окръжен съд – Варна.

Според друго становище разпоредбата на чл. 181, ал. 1 от ЗМВР е неприложима по отношение на държавните служители по смисъла на чл. 2, ал. 1 от ЗДСл, изпълняващи държавна служба в МВР. В чл. 142, ал. 4 от ЗМВР е изрично предвидено, че статутът на държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от същия закон се урежда с нормите на ЗДСл, както и с приложимите към тях изчерпателно изброени разпоредби на ЗМВР (чл. 56, чл. 151, ал.1 и 7, чл. 156, ал. 4, чл. 181, ал. 3, чл. 182, чл. 185, ал. 1, чл. 186а, чл. 190, ал. 2, чл. 191 и чл. 233). Според действащата към момента правна уредба допълнително изплащане на левовата равностойност за храна се дължи само при условията на чл. 183, ал. 3 от ЗМВР, към който препраща чл. 142, ал. 4 от ЗМВР, т. е. на държавни служители, изпълняващи дейности, свързани със специфичен характер на труда. Законодателната цел на нормата на чл. 142, ал. 1 от ЗМВР е да разграничи служителите на МВР в различни категории, които да имат и съответния различен статут според това дали изпълняват специфични за Министерството функции (чл. 142, ал. 1, т. 1 от ЗМВР) или функции, които са аналогични на тези в други администрации или държавни органи (чл. 142, ал. 1, т. 2 от ЗМВР), или въобще на работници и служители, наети по трудов договор (чл. 142, ал. 1, т. 3 от ЗМВР).

В този смисъл са следните съдебни актове: решение № 2557 от 28.09.2022 г. по в. гр. д. № 5574/2022 г. на СГС, възз. II-Б състав; решение № 1888 от 12.04.2023 г. по в. гр. д. № 5574/2022 г. на СГС, възз. II-Б състав; решение № 2690107 от 28.04.2021 г. по в. гр. д. № 110/2021 г. на Окръжен съд – Добрич; решение № 111 от 19.01.2021 г. по в. гр. д. № 3447/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 591 от 24.03.2021 г. по в. гр. д. № 184/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 267 от 09.02.2021 г. по в. гр. д. № 9/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 1252 от 15.07.2021 г. по в. гр. д. № 1468/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 263 от 20.07.2023 г. по в. гр. д. № 179/2023 г. на Окръжен съд – Кюстендил; решение № 300 от 08.08.2023 г. по в. гр. д. № 261/2023 г. на Окръжен съд – Кюстендил; решение № 252 от 06.07.2023 г. по в. гр. д. № 209/2023 г. на Окръжен съд – Кюстендил; решение № 32 от 13.03.2023 г. по в. гр. д. № 2/2023 г. на Окръжен съд – Кърджали; решение № 243 от 10.11.2020 г. по в. гр. д. № 476/2020 г. на Окръжен съд – Ловеч; решение № 152 от 08.11.2021 г. по в. гр. д. № 313/2021 г. на Окръжен съд – Ловеч; решение № 1006 от 25.09.2023 г. по в. гр. д. № 1242/2023 г. на Окръжен съд – Бургас.

Към тази група могат да бъдат причислени и съдебните актове, в които се приема, че на държавните служители на МВР, чиито служебни правоотношения са преобразувани в такива по ЗДСл по реда и при условията на § 69 от ПЗР на ЗИД ЗМВР (ДВ, бр. 81 от 2016 г.), левовата равностойност на храната по чл. 181, ал. 1 от ЗМВР е нормативно включена в основната им заплата, не се начислява отделно, а представлява компонент на получаваното от тях основно месечно възнаграждение. (Решение № 4411 от 09.08.2023 г. по в. гр. д. № 12057/2022 г. на СГС, ГО, възз. II-Е състав; решение № 1251 от 15.07.2021 г. по в. гр. д. № 1480/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 670 от 08.04.2021 г. по в. гр. д. № 675/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 1445 от 24.09.2021 г. по в. гр. д. № 1639/2021 г. на Окръжен съд – Варна; решение № 188 от 14.07.2022 г. по в. гр. д. № 354/2021 г. на Окръжен съд – Плевен; решение № 78 от

11.07.2022 г. по в. гр. д. № 178/2022 г. на Окръжен съд – Силистра и решение № 71 от 28.06.2022 г. по в. гр. д. № 126/2022 г. на Окръжен съд – Силистра).

С оглед изложеното и на основание чл. 124, ал. 1, т. 1, чл. 125 и чл. 128, ал. 1 от ЗСВ във връзка с чл. 2.1, чл. 4.1 вр. чл. 3 и чл. 5 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд, приети с решение на Пленума на ВКС от 15.11.2016 г., следва да бъде образувано тълкувателно дело в Гражданската колегия на ВКС.

Ето защо

РАЗПОРЕЖДАМ:

I . Да се образува тълкувателно дело № 1/2024 г. по описа на ВКС, Гражданска колегия, за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос, поставен в искането на министъра на вътрешните работи:

„Държавните служители по чл. 142, ал. 1, т. 2 от Закона за Министерството на вътрешните работи, чийто статут се урежда със Закона за държавния служител, имат ли право да им се осигурява храна или левовата ѝ равностойност съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи?“

II. На основание чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд определям комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: **съдия Веска Райчева (докладчик) и съдия Велислав Павков.**

III. Делото да се докладва на посочената комисия за произнасяне по чл. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия във Върховния касационен съд.

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“, заедно с искането на министъра на вътрешните работи.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА -
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**